

УДК 330.341.1. 332.1(477)

Скороход І.П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та історії економічної думки
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Завгородня Н.А.

магістр
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

НАПРЯМКИ ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

DIRECTIONS AND MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF STATE INNOVATION AND INVESTMENT POLICY IN THE REGION

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто методологію проведення економічних досліджень щодо визначення ефективної регіональної інноваційно-інвестиційної політики. Досліджено модель цієї політики, враховуючи рівень економічного розвитку та інвестиційний потенціал регіонів за сучасних умов. Інноваційно-інвестиційна політика як інструмент інноваційно-інвестиційного потенціалу може бути реалізована у тих регіонах, де для цього є найкращі умови. Проаналізовано особливості сутності та структури інноваційно-інвестиційного потенціалу регіону та розроблено на цій основі обґрунтовані рекомендації щодо його ефективної реалізації.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна політика, інноваційно-інвестиційний потенціал, привабливість регіонів, ефективна регіональна політика.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена методология проведения экономических исследований для определения эффективной региональной инновационно-инвестиционной политики. Изучена модель этой политики, учитывая уровень экономического развития и инвестиционный потенциал региона в современных условиях. Инновационно-инвестиционная политика как инструмент инновационно-инвестиционного потенциала может быть реализована в тех регионах, где для этого созданы благоприятные условия. Проанализированы особенности сущности и структуры инновационно-инвестиционного потенциала региона и сделаны на этой основе рекомендации для реализации инновационно-инвестиционного потенциала.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная политика, инновационно-инвестиционный потенциал, привлекательность регионов, эффективная региональная политика.

ANNOTATION

The article discusses the methodology of economic studies to determine effective regional innovation and investment policies. A model of effective regional innovation and investment policy, which takes into account the current level of economic development and investment potential of the region, is studied. Innovation and investment policy as a tool for innovation and investment potential can be realized in those regions with favorable conditions. The paper analyzes the features of the nature and structure of the innovation and investment potential of the region and on this basis provides recommendations for realizing innovation and investment potential.

Keywords: innovation and investment policy, innovation and investment potential, attractiveness of regions, effective regional policy.

Постановка проблеми. В сучасній Україні різні установи та організації для визначення інвестиційно-інноваційного потенціалу регіону застосовують власні методики. При оголошенні

результатів розрахунків привабливості регіонів не завжди зазначено механізм або методику розрахунку, тому часто неможливо визначити переваги та недоліки тієї чи іншої оцінки інвестиційної привабливості регіону.

Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України щорічно розраховує інноваційно-інвестиційний потенціал регіонів України за такими показниками, як економічний стан регіону, розвиток ринкової, транспортної та фінансової інфраструктури, стан людських ресурсів, діяльність органів місцевої виконавчої влади у сфері підприємництва. НАН України проводить оцінку інвестиційної привабливості регіонів. Одеська область, наприклад, належить до регіонів з високим рейтингом інвестиційної привабливості для вітчизняних інвесторів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні ініціатором створення системи інноваційно-інвестиційного потенціалу регіонів була компанія «ОМЕТА-Інвест», яка під керівництвом І.О. Бланка розробила та провела відповідні дослідження. За цією системою оцінка привабливості регіону здійснюється у формі ранжування за синтетичними (узагальненими) групами показників, поданими у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1
Методики визначення інвестиційної
привабливості регіонів

Перелік груп показників	Вагомість показників, %
Рівень загальноекономічного розвитку	35
Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону	15
Демографічна характеристика регіону	15
Рівень розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури	25
Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків	10

Джерело: [2, с. 67]

Така методика була використана для визначення інноваційно-інвестиційний потенціалу усіх регіонів України [3]. В подальшому її допрацював А.Ф. Гойко з погляду нової територіальної структуризації економіки та промисловості України. В основу дослідження оцінки було покладено нове ранжування територіальної структури економічно-промислових районів України, дані Міністерства статистики, а також показники інвестиційних проектів.

Для оцінки було залучено понад 100 територіальних структурних одиниць різноманітного ранжування та понад 15 аналітичних (статистичних) показників.

Привабливість невеликих територіально-адміністративних одиниць визначається за такими напрямками: забезпеченість всіма видами ресурсів; наявність ринків збуту; наявність спеціального режиму інвестиційної діяльності; прогноз соціальних, економічних і технологічних умов цих територій. Врахування цих факторів дозволить підвищити привабливість регіону, рівень залучення інвестицій, перспективність його розвитку та вирішити соціальні проблеми.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Повільний розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в економіці України сьогодні не відповідає завданням стратегічного курсу утвердження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України [4]. Про це свідчить аналіз статистичних даних щодо інноваційно-інвестиційної діяльності в промисловості України за період 2000–2013 рр.

Якщо у 2000–2002 рр. відновлення економічного зростання супроводжувалося певним поживаленням у сфері інноваційної діяльності (табл. 2), то з 2003 р. частка промислових підприємств, які здійснюють технологічні іннова-

ції, скорочувалася до 2010 р. Поясненням тимчасового поліпшення показників до 2002 р. є використання виробничих заділів, які не були використані у попередні роки через кризові явища в українській економіці. На жаль, відновлення спаду свідчить про те, що в Україні так і не були відновлені дієві ланцюги, які б забезпечили зв'язок науки, технологій та виробництва, підживлюючи тим самим провадження інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наша держава належить до числа країни з високим науковим потенціалом, тому пріоритетом для діяльності органів державної влади має бути створення умов, що забезпечують не тільки збільшення такого потенціалу, а насамперед його максимальну реалізацію в інтересах суспільства. Україна має стати безпосереднім провідником інноваційно-інвестиційного розвитку, замовником і організатором досліджень і розробок на найсучасніших напрямках науково-технічного прогресу та сприяти їх у провадженню в усі сфери економічної діяльності [6].

На сучасному етапі розвитку в Україні є такі проблеми:

- неузгодженість законодавства в інноваційній та інвестиційній сфері;
- значне зниження інноваційної активності підприємств та загальне погіршення інноваційної культури суспільства;
- неефективність механізмів правового захисту інтелектуальної власності;
- відсутність належної системи прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку;
- поширення практики ігнорування законодавства або призупинення дії статей законів, які стосувалися фінансової підтримки інноваційної діяльності.

Таблиця 1.2

Інноваційна активність підприємств в Україні

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями %	Загальна сума витрат млн грн	У тому числі за напрямками				
			Дослідження і розробки	Надбання інших зовнішніх знань	Підготовка виробництва для впровадження інновацій	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	Інші витрати
2000	18,0	1 760,1	266,2	72,8	163,9	1 074,5	182,7
2001	16,5	1 979,4	171,4	125,0	183,8	1 249,4	249,8
2002	18,0	3 018,3	270,1	149,7	325,2	1 865,6	407,7
2003	15,1	3 059,8	312,9	95,9	527,3	1 873,7	250,0
2004	13,7	4 534,6	445,3	143,5	808,5	2 717,5	419,8
2005	11,9	5 751,6	612,3	243,4	991,7	3 149,6	754,6
2006	11,2	6 160,0	992,9	159,5	954,7	3 489,2	563,7
2007	14,2	10 850,9	986,5	328,4	x	7 471,1	2 064,9
2008	13,0	11 994,2	1 243,6	421,8	x	7 664,8	2 664,0
2009	12,8	7 949,9	846,7	115,9	x	4 974,7	2 012,6
2010	13,8	8 045,5	996,4	141,6	x	5 051,7	1 855,8
2011	16,2	14 333,9	1 079,9	324,7	x	10 489,1	2 440,2
2012	17,4	11 480,6	1 196,3	47,0	x	8 051,8	2 185,5
2013	16,8	9 562,6	1 638,5	87,0	x	5 546,3	2 290,9

Джерело: [5]

Для створення сприятливого клімату в регіонах потрібне формування «прозорого» регіонального інвестиційного ринку; поєднання інвестицій з інноваціями завдяки вибору найбільш прогресивних проектів; раціональне розміщення інвестиційних проектів з урахуванням економічних інтересів усіх його учасників.

Важливим фактором підвищення регіональної інвестиційної активності є формування інформаційної відкритості та привабливого іміджу регіонів. Одеська область за своїм економічним, інноваційним та людським потенціалом і гео економічним положенням є однією з провідних в Україні.

Водночас на фоні позитивних змін залишається низка проблемних та невирішених питань, які впливають на стабілізаційні процеси.

Існує заборгованість зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, збільшилась заборгованість населення з оплати комунальних послуг. Не вдалося подолати негативні тенденції зі скорочення обсягів введення в експлуатацію житла. Спостерігається зниження індексів промислової продукції у виробництві харчових продуктів, текстильного виробництва, у виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічної діяльності, у машинобудуванні, виробництві готових металевих виробів. Знизилась обсяги освоєння капітальних інвестицій.

Саме послідовне та своєчасне розв'язання проблем, що існують в економіці області, має стати запорукою подальшого соціально-економічного зростання та підвищення добробуту мешканців регіону.

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону потребує мобілізації всіх наявних ресурсів для залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій в економіку регіону та країни в цілому.

Головним завданням інвестиційної політики у 2014 р. було спрямування інвестиційних потоків у пріоритетні сектори економіки, зокрема, шляхом надання державної підтримки, активізації науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах розвитку регіональної економіки.

Майже всі динамічні показники соціально-економічного розвитку області за 2013 р. перевищують загальноукраїнські та свідчать про позитивні зрушення в сільському господарстві, на ринку праці, у сфері споживчого ринку та послуг, у більшості галузей промисловості [7].

Протягом останнього періоду вдалось значно підвищити індекси промислової продукції з 88,3% за січень-червень 2013 р. до 100,4% за 2013 р. (по Україні – 95,3%). За 2013 р. реалізовано продукції на 25,0 млрд грн.

Виробництво сільськогосподарської продукції збільшилось за січень-грудень на 41,3% (по Україні – на 13,7%), оборот роздрібною торгівлю зріс на 9,3% (по Україні – на 9,5%).

Обсяги капітальних інвестицій порівняно з січнем-вереснем 2012 р. зменшились на 2,5% (по Україні – на 12,3%). Разом з тим за обсягами залучених протягом 9 місяців 2013 р. капітальних інвестицій (7 743,6 млн грн) область посідає 6-е місце серед регіонів.

Обсяг прямих іноземних інвестицій порівняно з початком року збільшився на 4,0% (по Україні – на 2,3%). Станом на 1 жовтня 2013 р. обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення становив 711,4 дол. США [7].

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за 2013 р. становила 2 947 грн та збільшилась на 9,1% порівняно з 2012 р. (по Україні – на 7,9%), реальна заробітна плата – на 9,3% (по Україні – на 8,2%).

Вдалось зменшити заборгованість із виплати заробітної плати на

13,5 млн грн, або на 50,2% менше за попередній місяць та на 2,7 млн грн, або на 16,7% порівняно з початком року.

Рівень зареєстрованого безробіття зафіксовано на позначці 1,0%, що значно нижче за загальноукраїнський рівень (1,8%). Протягом 2013 р. в усіх сферах економічної діяльності створено 37,9 тис. нових робочих місць.

Протягом 2013 р. на споживчому ринку області зберігається стабільна цінова ситуація. Індекс споживчих цін у грудні 2013 р. порівняно з груднем 2012 р. становив 100,9%, а по продуктах харчування – 99,9% [7].

Водночас на фоні позитивних змін залишається низка проблемних та невирішених питань, які впливають на стабілізаційні процеси.

Існує заборгованість зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, збільшилась заборгованість населення з оплати комунальних послуг. Не вдалося подолати негативні тенденції зі скорочення обсягів введення в експлуатацію житла. Спостерігається зниження індексів промислової продукції у виробництві харчових продуктів, текстильного виробництва, у виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічної діяльності, у машинобудуванні, виробництві готових металевих виробів. Знизилась обсяги освоєння капітальних інвестицій.

Висновки. Саме послідовне та своєчасне розв'язання проблем, що існують в економіці області, має стати запорукою подальшого соціально-економічного зростання та підвищення добробуту мешканців регіону.

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону потребує мобілізації всіх наявних ресурсів для залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій в економіку регіону та країни в цілому.

Головним завданням інвестиційної політики у 2014 р. було спрямування інвестиційних потоків у пріоритетні сектори економіки, зокрема,

шляхом надання державної підтримки, активізації науково-технічної та інноваційної діяльності в інтересах розвитку регіональної економіки.

Стратегічними завданнями створення конкурентного середовища, яке б сприяло припливу інвестицій, можуть стати:

- акумуляція коштів населення у рамках систем соціального та пенсійного страхування та їх спрямування на довгострокове кредитування інвестиційної діяльності; посилення інвестиційної активності населення та забезпечення гарантованого захисту їхніх заощаджень;

- розширення бази інвестиційних ресурсів, що спрямовуватимуться в інноваційну сферу, через механізми податкової, митної та регулятивної політики;

- посилення інвестиційного спрямування розвитку фондового ринку та його інфраструктури, інвестиційне спрямування приватизаційних процесів;

- запровадження механізму акумулювання вільних коштів, зокрема у венчурних фондах; створення системи страхування інноваційних ризиків;

- спрощення доступу підприємств до довгострокових кредитів, зниження реальних відсоткових ставок завдяки реструктуризації та додатковій капіталізації банківського сектору, створенню умов для довгострокового кредитування, збільшенню присутності іноземного банківського капіталу на ринку України;

- впровадження інструментів стимулювання енерго- та ресурсозбереження, переходу на енерго- та ресурсозберігаючі технології як засобів підвищення продуктивності праці та вивільнення значних інвестиційних ресурсів.

Для будь-якої адміністративної одиниці країни є важливим розвиток підприємництва як ключового фактора розвитку економіки. Одним з найголовніших завдань органів виконавчої влади у сфері розвитку підприємництва є встановлення і реалізація прозорих, чітких, зрозумілих, єдиних для всіх «правил гри», забез-

печення їх загального дотримання, створення умов для вільного доступу до всіх сегментів ринку, гарантування всім суб'єктам підприємницької діяльності захисту їх законних прав та інтересів у відносинах з іншими суб'єктами та органами влади [8].

Для поліпшення інвестиційного клімату в Одеській області потрібно:

- продовжити формування інвестиційного пакету, до якого входила б виробнича і соціальна побутова інфраструктури;

- з метою сприяння реалізації інвестиційних проектів поєднувати інтелектуальний та підприємницький потенціал регіону;

- для оприлюднення інвестиційної привабливості окремих територій області розробити рейтинг їхньої інвестиційної привабливості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – 2014. – Режим доступу : http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf.
2. Інвестування : підруч. [для учнів проф. навч. закл.] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепенко. – К., 2008. – 452 с.
3. Зозуля Т.О. Міжнародне кредитування і формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні / Т.О. Зозуля // Фінанси України. – 2000. – № 7. – С. 102–111.
4. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В.Г. Бодров, О.М. Сафронова, Н.І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Федоренко В.Г. Основи інвестиційно-інноваційної діяльності : навч. посіб. / за наук. ред. В.Г. Федоренко. – К. : Алерта, 2004. – 431 с.
7. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2015 року [Електронний ресурс]. – Одеса, 2006. – 91 с. – Режим доступу : oda.odessa.gov.ua.
8. Беленький П.Ю. Регіональна політика збалансованого соціально-економічного розвитку / П.Ю. Беленький, О.О. Другов // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 96–106.